

Strona główna>Twoje prawa>Prawa podstawowe>Najlepsze praktyki państw członkowskich w zakresie Karty praw podstawowych
Najlepsze praktyki państw członkowskich w zakresie Karty praw podstawowych

Francja

Polityka rządu propagująca stosowanie i znajomość Karty wśród prawodawców, administracji, organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

1. Francuska Krajowa Szkoła Sądownictwa (ENM, École nationale de la magistrature)

W Krajowej Szkole Sądownictwa bardzo szeroko omawia się Kartę praw podstawowych w ramach szkolenia wstępnego i ustawicznego francuskich sędziów i prokuratorów (*magistrats*).

1.1.1. Szkolenie wstępne

Kartę praw podstawowych omawia się w ramach szkolenia wstępnego sędziów i prokuratorów na sesjach tematycznych poświęconych w szczególności zasadom przewodnim postępowania cywilnego, dobru dziecka oraz etyce i deontologii funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości (art. 47).

Okazję do omówienia art. 48 Karty stanowią również kursy mające na celu rozwijanie kontaktów i dialogu między sędziami i prokuratorami a adwokatami.

Francuska Krajowa Szkoła Sądownictwa oferuje również jednodniowy kurs szkoleniowy na temat Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, podczas którego omawia się Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Instrument ten i jego zakres są prezentowane podczas wprowadzenia do kursu. Następnie organizowane są warsztaty. Uczestniczący w kursie asesory, podzieleni na 20-osobowe grupy, zgłębiają temat, rozwiązując kazusy.

Ponadto w 2019 r. zorganizowano specjalne zajęcia grupowe w ramach obchodów 20. rocznicy uzyskania przez Kartę mocy wiążącej.

1.1.2. Szkolenie ustawiczne

Specjalne kursy szkoleniowe na temat Karty

Od 2019 r. poświęca się szczególną uwagę Kartce praw podstawowych, aby poszerzyć wiedzę sędziów i prokuratorów na temat stosowania tego narzędzia.

W 2019 r. poza kursem szkoleniowym poświęconym 10. rocznicy wejścia w życie Karty opracowano, we współpracy z Wydziałem Prawa Uniwersytetu w Grenoble (katedra Jeana Monneta), **specjalne szkolenie ad hoc na temat Karty i możliwości jej wykorzystania w postępowaniach spornych**. Ten jednodniowy kurs szkoleniowy spełniał szereg celów edukacyjnych: prezentacja Karty i jej wkładu w ochronę praw podstawowych oraz praktyczne zastosowanie Karty w ramach francuskiego porządku prawnego. Poza podejściem teoretycznym (sesja poranna) zaplanowano warsztaty poświęcone rozwiązywaniu kazusów, w szczególności w sprawach społecznych, a także europejskim nakazom aresztowania (sesja popołudniowa). Sesja ta była otwarta również dla przedstawicieli innych zawodów prawniczych (adwokatów).

W 2020 r. ze względu na pandemię wprowadzono szkolenie na odległość. Szkolenie podzielono na dwie części: uczestnicy najpierw zapoznawali się z materiałami szkoleniowymi (tematyczne materiały wideo i dokumenty) na platformie edukacyjnej ENM, a następnie uczestniczyli w wirtualnych zajęciach, podczas których omawiano praktyczne przypadki, udzielano odpowiedzi na przykładowe pytania i rozwiązywano testy, a także toczyła się debata między uczestnikami. W szkoleniu wzięli udział zarówno sędziowie i prokuratorzy, jak i adwokaci w ramach współpracy między różnymi zawodami prawniczymi – łącznie około 30 osób. **Od 2021 r. kurs ten ma zostać dostosowany do formatu stacjonarnego.**

W 2021 r. szkolenie poświęcone Kartce praw podstawowych Unii Europejskiej włączono do sesji szkoleniowej pt. „Aktualności dotyczące orzecznictwa UE” – dnia studyjnego zorganizowanego wzorem poprzednich lat, podczas którego w sesji porannej skoncentrowano się na teorii, a po południu przeprowadzono warsztaty poświęcone rozwiązywaniu kazusów. Sesja ta odbyła się w formacie hybrydowym. Cennym uzupełnieniem szkolenia były filmy dydaktyczne na temat Karty praw podstawowych Unii Europejskiej dostępne na platformie „Moodle”.

W 2022 r. dzień studyjny „Aktualności dotyczące orzecznictwa UE” zastąpi konferencja „Karta praw podstawowych Unii Europejskiej: praktyka sądowa i administracyjna” zorganizowana przez Uniwersytet w Grenoble/Uniwersytet Paris Sorbonne I/ENM. Konferencja ta będzie otwarta dla sędziów sądów administracyjnych i powszechnych, adwokatów i pracowników naukowych.

Kurs poświęcony Kartce praw podstawowych, który jest dostępny na platformie Moodle, pozostaje narzędziem wprowadzającym stanowiącym uzupełnienie szkolenia.

Szkolenie z zakresu prawa europejskiego związane z Kartą

Karta praw podstawowych znajduje się również w programie czterech kursów z zakresu prawa europejskiego dla sędziów i prokuratorów w ramach doskonalenia zawodowego:

Wymiar sprawiedliwości a integracja europejska: trzydniowy kurs szkoleniowy poświęcony w szczególności funkcjonowaniu europejskich instytucji oraz aktualnemu orzecznictwu TSUE. Trzy wykłady dotyczą Karty („Stosowanie prawa Unii w postępowaniu karnym”, „Karta praw podstawowych Unii Europejskiej” oraz „Odesłanie prejudycjalne”).

Trybunał a europejska konwencja praw człowieka: w ramach tego kursu skoncentrowano się w szczególności na zależności między Kartą praw podstawowych a europejską konwencją praw człowieka. Omawiane jest odpowiednie orzecznictwo obu trybunałów oraz orzecznictwo krajowych sądów najwyższych w zakresie spójności orzecznictwa europejskiego.

Sędzia i prokurator a środowisko międzynarodowe: sesja ta jest poświęcona analizie roli sędziów i prokuratorów w świetle zmian zachodzących w prawie europejskim i międzynarodowym. W tym kontekście Kartę praw podstawowych omawia się jako instrument europejski, który przyczynia się do upowszechnienia uwzględniania praw podstawowych w procesie tworzenia prawa.

Cykl konferencji pt. „Sprawiedliwość a wolność wypowiedzi”: Ten realizowany od września 2020 r. cykl konferencji w ramach projektu „JUST FREE – 2020–2022” finansowanego przez Dyrekcję Generalną ds. Sprawiedliwości ma formę trzech seminariów poświęconych ograniczeniom wolności wypowiedzi, prawu społeczeństwa do informacji oraz prawu do wolności wypowiedzi sędziów i prokuratorów w kontekście Karty praw podstawowych i europejskiej konwencji praw człowieka. Wszystkie konferencje w ramach tego projektu są dostępne przez aplikację.

2. Krajowa Szkoła Administracji Penitencjarnej (École nationale de l'administration pénitentiaire)

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej jest przywoływana jako odniesienie i materiał pomocniczy podczas szkoleń personelu więziennego, w tym w odniesieniu do europejskiej ochrony praw człowieka, w szczególności praw osadzonych.

Z okazji obchodów 10. rocznicy nadania Kartce praw podstawowych mocy wiążącej Krajowa Szkoła Administracji Penitencjarnej wniosła wkład w propagowanie i lepsze zrozumienie Karty, organizując w 2020 r. konkurs oratorski podczas 48. edycji kursu dla kandydatów na dyrektorów Służby Więziennej oraz 13. edycji kursu dla kandydatów na dyrektorów Służby Więziennej ds. Resocjalizacji i Probacji.

Narzędzia, które pomagają lepiej zrozumieć Kartę, i sytuacje, w których ma ona zastosowanie

dla praktyków (prawodawca, administracja, organy ścigania, sądownictwo, prawnicy praktycy)

Narzędzia opracowane przez Krajową Szkołę Sądownictwa

Na swojej platformie edukacyjnej Krajowa Szkoła Sądownictwa udostępnia sędziom w trakcie szkolenia wstępnego i ustawicznego dział tematyczny oraz zestaw dydaktyczny poświęcone Kartie praw podstawowych Unii Europejskiej (historia, analiza orzecznictwa itp.), odnosząc się w szczególności do narzędzi dotyczących Karty opracowanych przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej ([Podręcznik Agencji na temat stosowania Karty z 2018 r.](#)).

dla obywateli

Sieć punktów porad prawnych (*des maisons de la justice et du droit*)

Sieć obejmuje 141 punktów porad prawnych zlokalizowanych w całym kraju. Są to miejsca, w których potrzebujący wsparcia zostaną wysłuchani, jak również otrzymają porady oraz bezpłatne i poufne informacje na temat praw i obowiązków obywatelskich. Punkty te zapewniają obecność wymiaru sprawiedliwości na poziomie lokalnym i przyczyniają się do zapobiegania przestępczości, wspierania pokrzywdzonych oraz zapewnienia dostępu do prawa. Punkty porad prawnych mogą wykorzystywać Kartę w szczególności do propagowania dostępu do prawa wśród młodzieży w ramach działań edukacyjnych skierowanych do szkół.

Stosowanie i promowanie instrumentów opracowanych na podstawie Karty przez inne państwa UE lub przez inne zainteresowane strony w UE

I – Rzecznik Praw Obywatelskich (Le Défenseur des Droits)

a – Funkcje

We Francji Rzecznik Praw Obywatelskich jest niezależnym organem administracji ustanowionym na mocy ustawy organicznej nr 2011-333 z dnia 29 marca 2011 r. Istnienie tego urzędu gwarantuje konstytucja od czasu jej reformy w 2008 r., a zadaniem Rzecznika Praw Obywatelskich jest rozpatrywanie skarg należących do pięciu obszarów jego kompetencji: obrona praw i wolności użytkowników usług publicznych, obrona i propagowanie dobra i praw dziecka, walka z dyskryminacją i propagowanie równości, poszanowanie etyki osób wykonujących działania związane z bezpieczeństwem, jak również udzielanie porad sygnalistom i ich ochrona.

Każda osoba fizyczna lub prawna, która uważa, że jej prawa zostały naruszone, może złożyć skargę bezpośrednio za pośrednictwem ponad 500 delegatów w ponad 800 lokalizacjach w całym kraju, bezpośrednio w siedzibie Rzecznika przy użyciu formularza internetowego lub listownie bez konieczności uiszczenia opłaty pocztowej.

Rzecznikowi Praw Obywatelskich przysługuje szeroki zakres uprawnień dochodzeniowych. Może on wystąpić do każdej organizacji publicznej lub prywatnej z wnioskiem o wyjaśnienie i udzielenie wszelkich informacji istotnych dla prowadzonego postępowania wyjaśniającego i rozstrzygnięcia sporu.

Po zakończeniu prowadzonego postępowania wyjaśniającego Rzecznik Praw Obywatelskich opowiada się za ugodowym rozstrzygnięciem sporu. Niemal 80% postępowań ugodowych wszczynanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich kończy się zawarciem ugody.

Rzecznik może również przyjąć decyzję, w której przedstawia zalecenia indywidualne lub ogólne. W przypadku wszczęcia postępowania sądowego Rzecznik Praw Obywatelskich może również zgłaszać uwagi jako *amicus curiae* we wszystkich sądach. Równoległe z działaniami na rzecz ochrony praw Rzecznik Praw Obywatelskich opracowuje politykę propagowania równości i dostępu do praw.

Wykorzystywanie Karty przez Rzecznika Praw Obywatelskich jest raczej ograniczone, ponieważ Karta ma zastosowanie wyłącznie w zakresie, w jakim państwo stosuje prawo Unii (art. 51 Karty). W związku z tym należy to na początku uzasadnić, co nie zawsze jest łatwe. Łatwiej jest Rzecznikowi Praw Obywatelskich powołać się na europejską konwencję praw człowieka i orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które jest bogate, lub unijne dyrektywy dotyczące dyskryminacji.

W niektórych przypadkach jednak Rzecznik Praw Obywatelskich może powoływać się na Kartę obok tekstów innych traktatów (takich jak Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych lub europejska konwencja praw człowieka). Rzecznik niekiedy stosuje Kartę, rozpatrując skargi dotyczące przypadków dyskryminacji, co jest jednym ze szczególnych obszarów jego interwencji.

Poniżej przedstawiono kilka przykładów decyzji, w których Karta okazała się użyteczną dźwignią prawną w sprawach prowadzonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

Przykład 1: Odmowa udzielenia pracownicy zgody na wcześniejsze zakończenie urlopu wychowawczego na rzecz urlopu macierzyńskiego

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga pracownicy, której pracodawca (kasa chorych) odmówił możliwości wcześniejszego zakończenia urlopu wychowawczego na rzecz urlopu macierzyńskiego, gdy po urodzeniu pierwszego dziecka zaszła w ciążę [1].

Zapytany przez Rzecznika Praw Obywatelskich pracodawca przyznał, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej trzykrotnie stwierdził, że odmowa udzielenia pracownicy zgody na zakończenie urlopu wychowawczego na rzecz urlopu macierzyńskiego stanowi dyskryminację ze względu na płeć [2].

Odmówił jednak zastosowania się do tego orzecznictwa, ponieważ nie nastąpiła jego transpozycja do prawa francuskiego. W art. L.1225-52 kodeksu pracy przewidziano dwie sytuacje, w których pracodawca nie może odmówić możliwości wcześniejszego zakończenia urlopu wychowawczego:

śmierć dziecka

lub znaczący spadek dochodów gospodarstwa domowego.

W ten sposób w kodeksie pracy nie wyklucza się możliwości wcześniejszego zakończenia urlopu wychowawczego z innej przyczyny, o ile strony dojdą w tej sprawie do porozumienia.

W związku z tym Rzecznik Praw Obywatelskich zmuszony był przypomnieć kasie chorych, że zakaz dyskryminacji stanowi zakaz w ramach porządku publicznego, od którego żaden pracodawca nie może odstąpić. Rzecznik stwierdził zatem, że odmowa udzielenia skarżącej zgody na wcześniejsze zakończenie urlopu wychowawczego na rzecz urlopu macierzyńskiego stanowi dyskryminację ze względu na płeć. W decyzji tej Rzecznik Praw Obywatelskich częściowo oparł swoją argumentację na artykułach Karty praw podstawowych Unii Europejskiej:

Art. 33 Karty, w którym gwarantuje się ochronę rodziny oraz możliwość pogodzenia życia rodzinnego z zawodowym. W tym zakresie art. 33 ust. 2 stanowi, że „[w] celu pogodzenia życia rodzinnego z zawodowym każdy ma (...) prawo do płatnego urlopu macierzyńskiego”.

W art. 21 Karty ustanowiono zakaz dyskryminacji między innymi ze względu na płeć, a art. 23 zapewnia równość kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach.

Przykład ten pokazuje, że gdy tylko sprawa wchodzi w zakres stosowania prawa UE – co ma miejsce w tym przypadku, ponieważ chodzi o zakres zakazu dyskryminacji ze względu na kryterium płci w zatrudnieniu, a dokładniej dyrektywę 2006/54 – Rzecznik Praw Obywatelskich może powołać się na Kartę i ma ona bezpośrednie zastosowanie w prawie krajowym.

Przykład 2: Brak dostępu osób niepełnosprawnych do ofert promocyjnych dostępnych wyłącznie na specjalnej stronie internetowej służącej do sprzedaży biletów kolejowych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga dotycząca braku dostępu osób niepełnosprawnych do ofert promocyjnych dostępnych wyłącznie na stronie internetowej służącej do sprzedaży biletów kolejowych. W związku z Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził, że sytuacja ta jest wynikiem praktyki dyskryminacyjnej w rozumieniu:

rozporządzenia o prawach i obowiązkach pasażerów kolei, w którym stwierdza się, że „przedsiębiorstwo kolejowe, sprzedawca biletów lub operator

turystyczny nie mogą odmówić osobie niepełnosprawnej lub osobie o ograniczonej sprawności ruchowej dokonania rezerwacji lub wystawienia biletu” [3],

ale również art. 21 Karty praw podstawowych oraz francuskiej ustawy nr 2008-496 z dnia 27 maja 2008 r.

W związku z tym Rzecznik Praw Obywatelskich zalecił, aby przedsiębiorstwo zarządzające stroną internetową służącą do sprzedaży biletów zapewnił osobom niepełnosprawnym dostęp do wszystkich oferowanych przez siebie cen promocyjnych, w tym na podróże międzynarodowe. Również w tym przypadku Kartę wykorzystano jako argument uzupełniający i autorytatywny:

Jest to argument uzupełniający, ponieważ w prawie Unii nie ma żadnej dyrektywy horyzontalnej zakazującej dyskryminacji w dostępie osób niepełnosprawnych do towarów i usług, a zakres stosowania rozporządzenia o prawach i obowiązkach pasażerów kolei jest raczej ograniczony, zatem w art. 21 Karty określono główne zasady niedyskryminacji w dostępie do towarów, w tym ze względu na niepełnosprawność;

jest to również argument autorytatywny na poparcie zaleceń oraz roszczeń odszkodowawczych poprzez zobowiązanie do bezpośredniego zastosowania. Ponadto w ramach działań na rzecz propagowania praworządności i praw podstawowych poprzez sieci swoich odpowiedników (europejska sieć rzeczników praw obywatelskich zarządzana przez Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ENOC zrzeszająca rzeczników praw dziecka; EQUINET, sieć organów antydyskryminacyjnych w Europie; nieformalna sieć IPCAN zewnętrznych i niezależnych mechanizmów kontroli organów ścigania; nieformalna sieć NEIWA służąca wymianie poglądów na temat transpozycji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii)

Rzecznik Praw Obywatelskich wykorzystuje nie tylko europejską konwencję praw człowieka i odpowiednie dyrektywy, ale również – w sposób stosunkowo systematyczny – Kartę praw podstawowych. W ramach wymienionych sieci Rzecznik Praw Obywatelskich szeroko współpracuje z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), która jest prawdziwym rzecznikiem Karty na tych forach.

b – Wydarzenia

Z okazji 20-lecia obowiązywania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przedstawicielstwo Komisji Europejskiej we Francji zorganizowało konferencję z udziałem wielu najważniejszych zainteresowanych stron działających na rzecz zapewnienia egzekwowania i stosowania Karty.

Z tej okazji George Pau-Langevin, zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich odpowiedzialna za walkę z dyskryminacją i propagowanie równości, wzięła udział w debacie zorganizowanej przez Komisję Europejską oraz Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) w poniedziałek 7 grudnia 2020 r. Wraz z Elise Barbé (referendarzem Izby Karnej Sądu Kasacyjnego, przewodniczącą zarządu FRA) i Olivierem Cousim (prezesem Izby Adwokackiej przy Sądzie w Paryżu) mówiła o wyzwaniach związanych ze stosowaniem Karty we Francji i środkach niezbędnych do jej pełnego wdrożenia. Dodatkowe informacje na temat francuskich inicjatyw na rzecz zwiększania świadomości obywateli w zakresie praw zapisanych w Karcie, a także na temat środków związanych z propagowaniem i egzekwowaniem praw przewidzianych w jej tekście można znaleźć w nagraniu konferencji dostępnym [tutaj](#).

II – Krajowa Komisja Konsultacyjna ds. Praw Człowieka (Commission consultative nationale des droits de l'Homme)

Krajowa Komisja Konsultacyjna ds. Praw Człowieka (CNCDH) jest francuską instytucją krajową ustanowioną w 1947 r., która zajmuje się propagowaniem i ochroną prawa człowieka. Jest to niezależny organ administracji, struktura państwowa, która zapewnia rządowi i parlamentowi niezależne doradztwo i opinie w dziedzinie praw człowieka, prawa humanitarnego i działań humanitarnych oraz przestrzegania podstawowych gwarancji przyznanych obywatelom w zakresie korzystania ze swobód obywatelskich. Skład tej Komisji – 64 ekspertów i przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego – odzwierciedla różnorodność opinii wyrażanych we Francji na temat kwestii dotyczących praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego. Jednym z zadań Komisji jest informowanie opinii publicznej i zwiększanie świadomości ogółu społeczeństwa. Komisja uczestniczy również w kształceniu i szkoleniu w zakresie przestrzegania praw człowieka.

W 2018 r. CNCDH, we współpracy z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej, przygotowała dwuminutowy materiał wideo, w którym zaprezentowano Kartę:

[Dwie minuty, aby zrozumieć Kartę praw podstawowych – YouTube](#)

[Dwie minuty, aby zrozumieć Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej – strona internetowa CNCDH](#)

Należy zauważyć, że Karta znajduje się na nowej stronie internetowej CNCDH w zakładce „Zasoby” z możliwością otwarcia okna opisowego oraz że CNCDH regularnie odwołuje się do Karty w swoich sprawozdaniach i opiniach.

[1] Decyzja 2019-183 z dnia 24 października 2019 r. w sprawie odmowy przez pracodawcę udzielenia pracownicy zgody na wcześniejsze zakończenie urlopu wychowawczego na rzecz urlopu macierzyńskiego.

[2] (TSUE, 20 września 2007 r., sprawa C-116/06 Kiiski/Tampereen Kaupunki; TSUE, trzecia izba, 13 lutego 2014 r., sprawa Case C-512/11 YTN oraz C-513/11 DST; TSUE, pierwsza izba, 8 maja 2019 r. – nr C-486/18).

[3] Art. 19 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1371/2007 z dnia 23 października 2007 r.

Ostatnia aktualizacja: 20/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.